

Hayat

*Hayata. daima hayata.. dün-
yaya daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt I. 30 Eylül 1929. Sayı:140

Müşahade:

Köylü İktisadiyatı

İstatistik Umumî maddürlü-
ğünün neşrettiği külliyyatın dör-
düncüsünde nüfusumuzun dörtte
üçünden fazlasının köylü oldu-
ğunu görmekteyiz. Filhakika
Mösyö Jakar nahiye ve köyler-
deki nüfusumuzu 5,480,000 i
kadın olmak üzere 10,354,000
olarak tesbit etmektedir. Geriye
kalan 3305000 kişi de, 1595000 i
kadın olmak üzere, şehirlidir.
Bu demografi vaziyeti Türkiye
iktisadiyatı mesnedinin doğru-
dan doğruya köylü iktisadiyatı
olduğunu sarahaten göstermek-
tedir.

Diğer taraftan 14,000,000
halkımızın gene bu istatistik-
lerde 7,000,000 dan fazlasının
da kadın olduğunu görmekteyiz.

Şu halde umumî iktisat vaz-
iyetimizi tetkika başlarken vaz-
edecğimiz sualler kendiliğün-
den taayyün etmektedir: Türki-
ye de köylü ve kadın sayı ne
suretle kullanılmakta ve bur-
dan ne neticeler alınmaktadır?

Köylülerimizle temas eden-
lerin hemen ekserisi bilirler ki
köylünün çektiği sıkıntı kendisine
lâzım gelen istihsal vasıtalarını
temin etmek müşkülâtından

ileri geliyor. İstihsal vesaiti
meyanında belli başlıcası da
sermaye ve binaenaleyh kredi
meselesidir. Gene görgülerimizle,
işittiklerimizle biliriz ki köylü
kendisine lâzım gelen krediyi
çok defa %200 pahasına bile
tedarik edememektedir. Mem-
leketimizde hiç bir istihsal sa-
hası bilmiyoruz ki %20den fazla
irat getirebilsin. Vasatî olarak
bunu hatta %12 ye kadar
tenzil etmek lâzım gelir. %20
ile kredi bulan köylünün normal
kazancı o'an %12 ve azamî
%20 ile bu farkı nasıl karşı-
layabildiğini çok derin ve
esaslı surette düşünmek zaru-
retindeyiz.

Bu fark ya toprağının sa-
tılmasile, ya öküzlerini elden
çıkarmak ve ya gelecek seneler
üzerinden gene felaketli bir
tasfiyeye tabi olacak borçlarla,
yahut köylüye yalnız çok ba-
sit bir gıda temin ederek
başkaları hesabına azamî istis-
mar edilen sayı ile karşılanmak-
tadır. Köylü, toprağını veya
öküzünü satarsa bir ocak yıkı-
lacak, bir iktisadî hücre mahv-
olacak, ve binnetice iktisat sa-

hamız daha darlaşmış buluna-
caktır. Sayinden istifade ede-
miyen köylünün vaziyeti de
tamamen aynıdır.

İktisadî refahımızın belli baş-
lı mübeşşirleri, yıkık köylerin
yavaş yavaş imara doğru gitme-
leri, köylü kıyafetinin düzelme-
ğe başlaması ve nihayet bir iki
sene kuraklığa tahmmül ede-
bilecek köylü tasarrufunun
meydana gelebilmesinden iba-
rettir.

Şehirlerimizin vaziyeti doğ-
rudan doğruya köylerin ve köy-
lülerin iktisadiyatına merbut
bulunduğu için bunların irae
edecekleri vaziyet herhangi bir
şekilde makûs surette tezahür
eder, ve yahut biri sabit iken
diğeri ilerlerse Türkiye iktisadi-
yatında hakikî servet esaslı
surette çoğalmış addedilemez.
Vaziyetin izahı nihayet servetin
mahalden mahale, elden ele
tebeddül etmekte veya toplan-
makta olması ile izah edilebilir.

Umumî refahın mütenasip
tezayüdü görülüyor ki istihsal
vasıtalarının, başta kredi olmak
üzre, demokratlaşması, yani tah-
sil gibi köylünün önüne götü-
rülmesi ile kabildir.

Munisler

„Dostoyevski” d. n

Bunu burada zikretmekten maksat, dünyada bir tesadüf yüzünden mahvolmak kadar insan için tahammülsüz ve ezici bir hal mevcut olmadığını anlatmaktır. Öyle bir tesadüf ki ahvalin meş'um teselsülü olmasaydı belki bir kara bulut gibi gelip geçebilirdi. Zeki bir adam için böylece beyhude yere mahvolmak ne kadar fecidir. Vaka şundan ibaret: Tiyatroda idim. Perde arasınca büfeye gittim. Hüssar alayı zabitlerinden „A...”, birdenbire büfede göükerek halkın ve orada mevcut zabitlerin içinde yanındaki iki Hüssar zabatine alayımızın binbaşı Brunçef'in şimdi koridorda bir rezalet çıkardığını, belki de sarhoş bulunduğunu söyledi. Buna dair başka bir şey konuşulması, zira „A.....”, hata etmişti, Brunçef sarhoş değildi, öyle rezalet kelimesile tavsif olunabilecek bir hal de yuku tulumamıştı. Hüssarlar sözü başka tarafa nakletmişlerdi. Binbaşı Brunçef hakkında sarfedilen rencide edici sözlerden dolayı Hüssarlardan tarziye istemesi icap eden alayın orada hazır bulunan yegâne zabitanın bunu yapmadığı mevzu hapsedilmiş. Ne diye ben bunu yapmalı idim ki? Brunçefin aleyhinde bulunmuşlar bu, Hüssarlarla nedisi arkasında halolunacak bir mes'eledir. Ne diye ben onların içine karışmalı idim ki? Buna rağmen alay zabitanımız mes'eleyi sırf şahsî bir mahiyette görmemişler; vakanın alayın şerefine dokunduğunu da katetmişler.

Ben de alayın orada mevcut yegâne zabiti olduğumdan, gerek şahsî haysiyetle ve gerekse mensup olduğum alayın şoförile pek az alâkadar insanların da alayımızda eksik olmadığını kaytsızlığım, etraftaki zabitan ve halka höstermişim. Ben bu noktayı nazara istirak etmedim. Sonradan da olsa, yani şimdi derhal gidip „A...”, dan tarziye istersem, mes'eenin yine düzelmiş addolunabileceğini bana ifham ettiler.

Bense bunu yapmak istemedim. Fevkalâde alınmışım. Vekarla kati olarak ret cevabı verdim. Mes'eleden bundan ibaret.

Alayı başım yukolardaraak terk ettim; fakat manen harap olmuşum. İrademe ve fikrî kabilizetlerime sanki nüzül isabet etmişti. Üstüne bir de Moskovadaki yegenimin bütün servetimizi, tabiatile benim hissemi de mahvettiği haberi geldi; böylece bir parasız sokakta kaldım. Vaka bir memuriyet alabilirdim; fakat bunu yapmadım. Parlak zabitanın üniformasını bir şimendiferci ceketile değiştirmek istemedim. Düşünse daha ziyade düş, zilletse zilletin en büyüğü olsun; ne kadar fena olursa o kadar iyi. İşte kendime böyle bir yol ihtiyap etmişim. Böylece üç sene yaşadım; bir üç sene ki hatırası bile bana haşyet verir. Saman Pazarı me'vasına ilticam da işte bu hatıra meyanındandır. Bundan bir buçuk

[sene evvel, benim Moskovadaki zengin ve ihtiyar vaftiz babam, diğer evlatlıklarına olduğu gibi, bana da üç bin ruble miras bıraktı. Bu para bundan sonra ki hayatımı tanzime amil oldu. Diğer insanların yanında küçük düşmeye mecbur olmaksızın yaşayabilmek için paramı ikraz suretile işletmeye ve bunun gelirile geçinmeye karar verdim. Sermayemi iyi kullanmak suretile küçük bir servet elde edecek, kendime bir yuva kuracak ve bütün eski hatıralardan uzak yeni bir hayat sürecektim. Tasavvurum şu idi. Mamafih karanlık mazime ve ebediyyen kaybettığım şeref ve namusuma ait düşünceler, beni her saat ve dakika tazipten hali kalmıyorlardı. İşte bu aralık izdivaç ettim. Bu bir tesadüf mü değil mi, orasını bilmem. Yalnız, onu elinden tutup evime götürürken ben kendime bir dost kazandığımı zannetmişim, zira her şeyden evvel ben bir dosta mühtaçtim. Aynı zamanda, ben o vakit kendime bir dost edinmek için mücadele etmeye hatta galip gelmeye mecbur olacağımı da tahmin ediyordum. Bu on altı yaşındaki toy mahiukun yaşına has olan tahkiksiz, müeyyidesiz hükümlerine karşı ten ne söyleyebilirdim? eğer o tesadüfî rüverver hâdisesi olmasaydı o benim korkak olmadığımı, alay arkadaşlarımin hakkımda verdikleri hükmün doğru olmadığını, öğrenebilir midim? Hadise tam zamanında yetişti. O un bana tevcih ettiği rüververin karşısında titremeden dururken ben bütün o karanlık mazimden intikam alıyordum. Bunları başka bir insan öğrenmedise o olsun öğrendi ya; bu benim için kâfi idi çünkü o benim her şeyimdi. İstikbalimin bütün ümidini ona rabtetmişim. O benim kazanmak istediğim yegâne insandı, onu kendime bir dost olarak yetiştirmek istiyordum; başka bir insana ihtiyacım yoktu. Şimdi işte nihayet hakikati öğrenmişti. O, her halde düşmanlarımin tarafına geçerken fena ettiğini ve acul davrandığını tasdik etmişti. Bu fikir beni gaşı ediyordu. Ben artık onun na'arında adı bir adam değil, nihayet acayip bir adamdım. Bu son kziye hoşuma gitmiyor değil, acayiplik bir şey değildir! belki d haziya'e, merak ve alâka uyandırdığından, kadınları cezbeder.

Velhasıl hayatımızın mesut dönemecini, mümkün meretebe tehire ıyret ediyordum. Zira son hadisat beni tatmin etmişti ve şimdi'lik rüyalarımin için kâfi derecede malzeme ve inşa vasıtaları mevcuttu. Kötülük şurada ki ben bir hülyaperverim: Vasıtalar bana elveriyordu; onun hakkında ise, onun daha bekliyeceğini zannediyordum.

*
**

Kış böylece intizarla geçti. O, küçük masanın yanında otururken, gizlice kendisini seyretmekten zevk alırdım. O, ya bir şey dokur, ya çarşıları gözden geçirir, yahut ta

dolabımda bulduğu kitaplardan birini okurdu. Malik olduğum kitaplar lehime şahadet edebilirdi. O, evi hemen hiç terketmedi. Her gün yemekten sonra, ortalık kararken, onu gezmeye götürürdüm. Fakat bu kısa gezintiler esnasında biz yine eskisi gibi konuşmazdık. Bizim sükût etmediğimizi, bilakis dostça konuştuğumuzu ona zannettirmeye uğraşırdım. Fakat, söylediğim gibi, ikimiz de lüzumsuz kelimeler söylemekten çekinirdik. Ben bunu kasten ve ona zaman bırakmak için yapıyordum. Her halde bir şey hararete şayandır. Bütün kış esnasında onun beni bir nazar atfına bile layık gördüğünü farkedemedim. Halbuki ben ona gizlice bakmaktan zevk duyardım. Bu hali onun çekingenliğine hâmlıyordum. Zira hastalığı neticesinde o pek bitap ve mecalsiz düşmüştü, kuzu gibi muti olmuştu. Kendi kendine caima: Dur, Sabret, o bir gün senin kollarına atılacaktır, diyordum. Bu fikir beni gaşı ediyordu, bu fikre mukavemet ediyordum. Aleyhime olarak şunu da söyliyeyim ki ben ara sır kendimi kirpi gibi toparlıyor ve ona karşı içimde düşmancasına bir his uyandırmaya ceht ediyordum. Bu minval üzere hatırı sayılır bir zaman geçtiği halde bahsettiğim düşmancasına his bir türlü ruhumda kök salıp bir kine inkılâp edemedi. Esasen böyle bir hissin ne kadar calı olduğunu ben kendim de anlıyordum.

Hatta o zaman, yani ona karyola ile paravanayı satın alarak izdivaç rabıtamızı katettiğim vakitte de ben, hakikaten onu bir mücrim addetmişim. (Kabahatını hif fetle muhakeme ettiğimden değil, belki daha ilk günden itibaren onu affetmeye niyetim olduğundan dolayı) Hü-lâsa bu bende geçici bir havesti; yoksa mutat ahlâk talâkkilerim oldukça serttir. O benim gözlerime o kadar mağlup olmuş, ezilmiş, mahv olmuş görünüyordu ki bazen ona acıyordum. Mamafih onun artık tamamen mağlup olduğu hakkında hasıl eylediğim itminanın bende bir haz tevlit ettiğini itirafa mecburum. Beni bu kadar gaşı eden işte bu ikimizin arasında ki müsavatsızlık hissi idi.

Bu kış esnasında kasten bir kaç eyi harekette bulundum. İki borçluya borçlarını bağışladım; fakir bir kadına rehinsiz olarak para ikraz ettim, buna dair zevceme bir şey söylemedim; zira bunu o öğrensin diye yapmamıştım. Fakat fakir kadıncağız bir gün evime gelerek diz üstü teşekkür etti. Bu suretle o bundan haberdar oldu; bana öyle geldi ki o memnun olmuştu.

Kış çıktı, ilk bahar göründü. Nisan ortasında; pencerelerin kışlık kapakları çıkarılmıştı. Güneş ılık şualarını sükut odamıza gönderiyordu. Gözlerim bağlı, idrakim sönüktü. Ah.... Gözlerimi kapayan şu musibet bağ yokmu? Nasıl oldu da bu bağ birdenbire düştü? Nasıl oldu da ben birdenbire her şeyi anladım? Sırf bir tesadüf neticesi olarak mı? Yoksa pencereden içeri giren nisan güneşi mi iz'an ve idrakimi uyandırdı? Hayır, hayır, hiç biri değil.... Hiç biri!... O zamana kadar benden muattal kalmış olan bir şıryan yeniden darabane başlıyordu; içimde evvelce sönmüş bir ışık şimdi tekrar yanarak kör-kötük ruhumu ve şeytanî kibir ve gururumu aydınlatıyordu. İstihale öyle beklenilmedik, öyle ansızın vaki oldu ki

ben beynimden vurulmuşa döndüm. Bir gün, öyleden sonra.... Şöyle saat bes raddelerinde....

VIII

Gözbağı düştü.

Daha evvelce iki kelime... Daha bir ay evvel onun düşünceli hali nazarı dikkatimi celbetmişti. Buna artık sükûn hali denemezdi, daha ziyade teemmül hali demeli; birdenbire farkına varmış tım. O, daima bir dikişin üzerine boynunu eğer ve benim onu t rassut ettiğimi farketmezdi. Onu ben birdenbire çok incemiş ve sarırmış gördüm; yüzünün ne kadar renksiz olduğu bir anda gözüme ilişti. Bütün bunlar ve sonra onun o teemmül hali beni birdenbire fena halde korkuttular. Daha evvel de, bazen, b lhasa geceleyin, onun tuhaf ve kuru öksürükçüklerini farketmişim. Birdenbire yerimden fırladım ve ona hiçbir şey söylemeksizin doğru doktor Şröder-ekoştum.

Şröder ertesi gün geldi. O bu ziyarete pek ziyade hayret eder göründü; nöbetle bir bana bir de doktora bakıyordu. Dudaklarımda esrarengiz bir gülümseme ile "fakat ben hasta değilim ki...." diyordu. Şröder onu büyük bir dikkatle muayene etti. (Malûm ya bu doktorlar hut-pesentliklerinden dolayı bazen biraz ihmalkâr olurlar) Doktor öteki odaya geçince, bu halin onun eski hastalığından kalma bir zafiyet olduğunu, tebdilnavaya ihtiyacı gördüğünü; her hangi bir seyyahati tavsiyeye şayan bulduğunu, söyledi. Doktor n tavsiyesini duyunca o fevkalâde bir nazarla bana bakarak: "Fakat ben hasta değilim," dedi.

Daha henüz Bunu söylüyordu ki o, galiba hicabından katmer, katmer kızardı. Evet galiba hicabından... Şimdi anlıyorum: O, benim halâ onun erkeği oldu umdan ve onun hakikî erkeği imişim gibi ona kaygu göstermekliğimden hicap duyuyordu. O zamanlar ben bunu anlıyamamış ve kıpkırmızı kesilmesini onun mutavat ve teslimiyetine atfetmişim. Evet... O zamanlar gözümün bağı daha çözülmemişti.

Bir ay sonra, güneşli bir gün de ve saat... söyle beş raddelerinde ben odamda kasamla meşguldüm. O, öteki oda da masasının başında, dikiş dikiyordu. Birdenbire onun pek hafif, pek yavaş bir sesle, şarkı söylemeye başladığını duydum. Bu yeni ihsas ben de öyle sarsıcı bir tesir bıraktı ki bunu şimdi bile size anlatmak imkânsız... Onun o zamana kadar şarkı söylediğini işitmemişim. Belki evvelce, bir iki d fa, evlendiğimiz ilk günlerinde... O neş'eli olduğumuz ve rüve-verle nişan attığımız zamanlarda ve... Sedasi kuvvetli, güzel ve beraktı; hiç kusursuz denemezse de son derece hoş şarkı söylerdi. Şimdiki bir nefha, bir nefes kadar hafifti. (Melankolik demek istemiyorum; bu bir romanstı) sedasında bir şey sanki çatlamış, yırtılmış gibi idi; sanki onda şarkıyı bitirmeye mecal yoktu, sanki şarkının kendisi hastaydı. o pek yavaşca-cık söylüyordu; ve birdenbire yüksekçe bir perdede ses seda kesildi. Öyle biçare, öyle yalvarıcı, öyle zavallı bir seda ki kopacak sanıyodum! öksürdü, bir iki öh-hü... öhhü... den sonra yine pek hafif, duyulamayacak kadar hafif... şarkısına devam etti. Sonu var